

Từ Cusco, Machu Picchu nhớ về Lhasa

Trần Nguyên Thắng

CUSCO, Peru – Cusco là một cố đô của đất nước Peru. Đây là một khu vực có một nền văn hóa và văn minh Inca cách đây hơn 500 năm còn lưu lại những dấu vết văn hóa, tín ngưỡng từ trước thời văn minh Inca hiện hữu.

Không gian Machu Picchu và ngôi đền đá.

Đến Cusco, du khách ai cũng phải ghé đến ngôi đền Qorikancha mà ngày nay trở thành một nhà “bảo tàng kiến trúc cổ” tuyệt tác của người Inca. Có chứng kiến công trình kiến trúc này, người ta mới cảm nhận được các nét tinh hoa độc đáo về kiến trúc của một dân tộc đã mất. Nó cũng không kém phần tinh vi khi so sánh với nền văn minh Ai Cập cổ xưa cách đây cả 4-5 ngàn năm.

Cusco, Machu Picchu, Titicaca là những địa danh nằm trên độ cao từ 2,400 mét đến 3,800 mét rất nổi tiếng trong lịch sử đế quốc Inca xưa kia. Di tích đền đài đá trên vùng núi Machu Picchu trở thành một

điểm du lịch nổi tiếng được xếp vào một trong bảy kỳ quan hiện đại của thế giới.

Không chỉ Machu Picchu thu hút người thưởng ngoạn mà hồ nước ngọt cao nhất thế giới Titicaca cũng là một địa danh khác hấp dẫn du khách vì ngoài cảnh đẹp, Titicaca còn là nơi được xem như khởi điểm về nguồn gốc, tín ngưỡng, và văn hóa của người Inca. Đến các địa danh trên, du khách không ai bị cảm cản bất cứ điều gì trong lúc du ngoạn, không phải sợ hãi với các nhân viên công an chìm nổi vây quanh. Ngược lại, những nhân viên công quyền ở đây còn cho du khách cảm nhận được sự hiếu khách và nét dễ chịu của họ.

Ở những khu vực cũ của dân tộc Inca, du khách luôn có sự háo hức tò mò muốn biết về những điểm khác lạ của Inca so với thế giới hiện đại. Bộ tộc Inca có niềm tin mạnh vào tôn giáo của họ, trong đó Sun God (Cha Trời) và Mother Earth (Mẹ Đất) là hai vị thần linh mà bộ tộc Inca vô cùng tôn kính.

Viracocha là một vị thần tối hậu lớn nhất trong tín ngưỡng Inca, thần Viracocha đã tạo dựng một “Nguồn Nước” giữa Cha Trời và Mẹ Đất để Trời Đất sinh sản ra trần thế muôn loài. Người Inca tin rằng có ba vị thần liên hệ mật thiết đến Cha Trời, Mẹ Đất là thần điều Condor, thần Puma, và thần Rắn.

- Thần điều Andean Condor thuộc về thế giới bên trên, thần tượng trưng cho phần tâm linh Inca. Thần điều được người Inca xem như là một kẻ truyền đạt thông tri, đưa tin nhắn gửi giữa Cha Trời, Mẹ Đất.
- Thần báo Puma thuộc về thế giới trần tục, thần tượng trưng cho sức mạnh, nhanh nhẹn và sức sống của con người Inca.
- Thần Rắn thuộc về thế giới bên dưới, thế giới tượng trưng cho nguồn sống, sự hiểu biết và sinh sản.

Cả ba vị thần này được bộ tộc Inca biểu tượng bằng hình ảnh “Three Steps” (Ba Bậc Thang) vì hình ảnh “ba bậc thang” có hình dáng của dốc núi, mang ý nghĩa hướng lên. Họ gọi biểu tượng này là “Pachamama.”

Thực dân Tây Ban Nha trong suốt hai thế kỷ 17-18 đã dùng mọi phương cách và thủ đoạn để diệt chủng dân tộc Inca. Họ đã thành công trong việc tiêu diệt dân tộc Inca, nhưng họ đã không tiêu diệt được linh hồn, văn hóa Inca. Ngược lại, hồn Inca đã thấm nhuần len lỏi và bao trùm lên đời sống của người Peru ngày nay. Thế mới biết bạo lực không bao giờ chiếm được hồn văn hóa và tâm linh của người thua cuộc.

Hai thành phố Cusco và Lhasa đều nằm trên độ cao hơn 3,300 mét. Biết về Cusco Peru mà không nói gì đến Lhasa thủ đô của Tây Tạng thì quả là một thiếu sót. Mỗi thành phố có những điều kiện sinh hoạt hoàn toàn khác nhau. Lhasa vùng đất thiêng của Phật Giáo Tây Tạng khác hẳn với Cusco vùng đất thiêng của đế quốc Inca xưa kia ở vùng Nam Mỹ.

Jokhang Temple tại Lhasa

Có ba cách để du khách có thể đến Lhasa. Một là chúng ta có thể đáp chuyến bay thẳng từ một vài thành phố lớn như Thành Đô, Côn Minh của Trung Quốc. Nhưng thông thường tiện nhất là đáp chuyến bay từ thành phố Thành Đô vì ở đây là nơi có nhiều chuyến bay nhất đi thẳng Lhasa. Hai là chúng ta có thể dùng xe điện đến Lhasa, tuy nhiên có thể mất đến hai ngày trong khi máy bay thì chỉ mất hơn 2 tiếng đồng hồ. Ba là du khách có thể đến du ngoạn Lhasa từ Kathmandu, thủ đô Nepal.

Tôi đến Lhasa vào buổi chiều. Chuyến bay hạ cánh đúng giờ trên phi đạo của phi trường Tây Tạng. Đường

phi đạo ở đây khá dài nhưng tôi chợt khựng lại khi mắt chạm vào những chiếc chiến đấu cơ Mig đậu dọc theo đường song song phi đạo, hình ảnh này làm tôi cảm thấy một điều gì không yên ổn. Có lẽ phi trường dân sự và quân sự của Tây Tạng được dùng chung với nhau nên các máy bay quân sự mới thấy hiện diện ở đây. Tôi cảm thấy hơi lạ, không vui vì trong đầu mình vẫn tưởng tượng Lhasa là vùng đất thiêng của niềm tin tôn giáo, vùng đất bình yên, hiền hòa của dân tộc Tây Tạng không cần có những vũ khí chiến tranh nằm chực sẵn nơi đây.

Khi đến Cusco trên cao nguyên Peru, tôi không nhìn thấy bất cứ một chiếc chiến đấu cơ nào, chỉ thấy sự hiền hòa của người dân Peruvian luân quần buôn bán chung quanh phi trường và sự xanh tươi của đồng bằng trên vùng cao nguyên Nam Mỹ.

So sánh về sức chịu đựng của con người ở trên độ cao, tôi nhận thấy Lhasa nằm trên một độ cao 3,300 mét, thấp hơn Cusco (3,400 mét) một chút, nhưng rõ ràng điều kiện thờ ở Cusco vẫn “dễ chịu” hơn Lhasa nhiều, có thể cây cối ở Cusco nhiều hơn Lhasa nên luồng oxyzen nơi đây cũng nhiều hơn Lhasa chẳng! Khi chuyến bay vừa đáp xuống Lhasa là du khách cảm nhận ngay được sự ảnh hưởng của độ cao, người nhẹ hẫng đi nhưng mỗi bước chân hình như nặng hơn, hơi thở mệt hơn và có một chút nhức đầu. Ở Cusco tôi vẫn cảm thấy không khí như nhẹ nhàng hơn Lhasa khá nhiều.

Ở trên độ cao, tôi hít vội những hơi thở thật dài để lấy thật nhiều oxyzen vào buồng phổi và từ từ thở ra bằng miệng, bao nhiêu năm học võ với thầy Tâm Giác bây giờ mới được dùng “cấp cứu” cho chính mình. Có người đem theo thuốc “chống độ cao,” ai cũng uống trước một hai ngày để phòng hờ sự khó thở hay nhức đầu xảy đến cho mình. Không biết thuốc có hiệu quả nhiều hay không nhưng vẫn thấy có nhiều người bị nhức đầu khó chịu.

Điều cần nhất và cũng rất quan trọng cho ngày đầu tiên ở trên độ cao này là bạn hãy quên bớt đi những gì lo lắng, bớt cười lớn tiếng, không nên quát tháo la hét mỗi khi có điều gì làm bạn không vừa ý. Không biết có người du khách nào “tự hào” có được giấc ngủ bình yên đêm đầu tiên tại Cusco hay Lhasa mà không bị nhức đầu khó thở!

Đến Lhasa, con đường chính của thành phố tương đối cũng rộng rãi, sạch sẽ. Các dãy nhà không cao lắm nhưng không cho du khách cảm nhận được “một chút gì nét Tây Tạng” vây quanh. Các khách sạn cũng như phần lớn các tòa nhà của ngân hàng, cơ quan chính phủ hầu như đều có kiến trúc hiện đại đủ để người ta cảm nhận được đó là một thành phố Tàu hiện đại. Chỉ khi nào đến khu vực Barkhor gần trung tâm, du khách bắt gặp một quảng trường nhỏ, có chợ, có hàng quán, và nhất là có ngôi chùa Jokhang nổi tiếng linh thiêng nhất Lhasa từ thế kỷ thứ 7. Lúc này du khách mới thấy được nét kiến trúc Tây Tạng cũng như sự tập nập của người dân Tây Tạng và đông đúc các nhóm cảnh sát công an Trung Quốc vây quanh.

Người dân Tây Tạng có một niềm tin tôn giáo Phật Giáo rất mạnh, du khách thường bắt gặp họ vừa đi vừa quay vòng mani trên tay vừa đọc kinh theo phong tục Tây Tạng. Hình ảnh đó tạo cho người ta cảm nhận sự hiền hòa của người dân Tây Tạng.

Nói về sinh hoạt tín ngưỡng của người dân Tây Tạng, có lẽ không gì hơn biết sơ qua về chung quanh ngôi chùa Jokhang nằm trong khu vực chợ Barkhor. Một quảng trường nhỏ được xây cất trước ngôi chùa, du khách phải đi bộ một quãng đường có đến hơn 200 mét trước khi vào đến cổng chùa.

Đọc hai bên quảng trường là những sạp bán hàng lưu niệm của người dân Tây Tạng. Những sạp bán hàng bao quanh tạo thành một con phố nhỏ suốt từ phía trước vòng ra phía sau của chùa tạo thành một khu buôn bán sầm uất. Sau lưng những sạp hàng là những cửa hàng bán quà lưu niệm phần lớn do người Hán làm chủ.

Chung quanh ngôi chùa Jokhang Temple luôn có đội ngũ cảnh sát công an Trung Quốc bao quanh chùa khá đông.

Đặc biệt đội ngũ cảnh sát công an Trung Quốc bao quanh chùa khá đông. Trước mặt, sau lưng, bên phải bên trái, trên nóc nhà nóc chùa đâu đâu cũng có công an. Khi mới vào quảng trường thì đã thấy một điểm chốt chính, luôn luôn có hai cảnh sát đứng gác tại đây. Mỗi lần đổi gác họ cũng làm một nghi thức nho nhỏ cho ca đổi gác. Cạnh đó là những tụ điểm cảnh sát công an quanh chùa để gìn giữ an ninh khu vực. Từng toán cảnh sát sáu đến tám người thay phiên nhau đi rầm rập quanh quảng trường, gần cạnh các sạp bán hàng như là để

phô trương quyền thế và họ sẵn sàng “dọn sạch” ngay những gì mới chớm có thể xảy ra.

Du khách không nên chụp hình bất cứ nơi nào có cảnh sát công an canh giữ an ninh vì họ không những tịch thu máy hình bạn ngay mà chưa kể họ còn làm khó dễ đủ điều. Chỉ có điều lạ là tôi không thấy được (hay là chưa thấy!) người cảnh sát nào có nước da ngăm ngăm như người Tây Tạng để có thể tin là chính quyền Trung Quốc cũng có dùng người Tây Tạng làm cảnh sát công an. Hình ảnh của những người cảnh sát công an tại Lhasa làm cho du khách cảm thấy khó chịu và hoàn toàn không hứng thú với bầu không khí nặng chũu “mùi công an trị.” Một điều quan trọng khác, bạn không nên dùng các vị tu sĩ Tây Tạng làm người hướng dẫn cho bạn vì vị tu sĩ ấy có thể bị bắt bất cứ lúc nào mà không cần biết lý do.

Chùa Jokhang không lớn lắm, có ba tầng và một tầng sân thượng. Chùa nổi tiếng vì trong điện thờ có một pho tượng Phật do công chúa Văn Thành đem từ Trường An sang, người dân Tây Tạng gọi pho tượng này là tượng Phật Jowo Rinpoche, một trong những pho tượng thiêng liêng nhất Tây Tạng mà ngày nay vẫn được thờ trong chùa.

Các đoàn người hành hương Tây Tạng nối đuôi nhau vào chùa lễ Phật, lối vào rất nhỏ, chỉ vừa hai người song song đi vào. Trước sân chùa là các Phật tử cúi rạp nằm dài người lễ Phật theo nghi thức Tây Tạng. Họ đọc kinh trong ánh sáng mờ mờ yếu ớt của các ngọn nến kèm theo khói mù mịt trong khu điện thờ làm tôi cảm thấy vừa khó thở vừa cay mắt. Du khách hình như ai cũng đi vội để tìm nơi có chút không khí thoáng hơn. Nhưng những người dân Tây Tạng hành hương vẫn chậm rãi vừa đi vừa đọc kinh, vẫn len lỏi vào lễ Phật, niềm tin thiêng liêng của họ.

Quảng trường trước chùa Jokang Temple.

Ngoài pho tượng Phật Jowo Rinpoche, người thành tâm còn có thể viếng tượng thờ Liên Hoa Sinh – nhà sư Ấn Độ đặc đạo có biệt tài hàng phục ma thần ác quỷ, tượng thờ Tông Khách Ba – người sáng lập ra Phật Giáo Tây Tạng (Lạt Ma Giáo) ngày nay. Riêng tông phái của ngài Liên Hoa Sinh nở rộ và phát triển bên đất nước Bhutan.

Lên tầng trên cùng tức sân thượng của chùa Jokhang, người ta có dịp ngắm nhìn một không gian thoáng mở hơn. Nhìn xuống quảng trường trước sân chùa cảm thấy không gian “tù túng” như được phá rộng ra, vẫn thấy

những người cảnh sát công an đứng đó nhưng họ như nhỏ bé lại, xa xa là điện Potala trắng đỏ cao vút hiện hữu bên bầu trời xanh thẫm mây trắng. Bên nóc chùa gần đó, một nhóm người Tây Tạng đang sửa chữa trùng tu lại nóc chùa. Họ vừa làm vừa hát, giọng hát nghe rất lạ tai, âm thanh thật trong trẻo tựa như vừa gần vừa xa vây quanh lấy người nghe cho tôi một cảm giác dễ chịu. Thoạt nghe tôi không biết những giọng hát đó đến từ đâu, cứ tưởng phát ra từ một chiếc radio gần đâu đó. Giọng hát của họ tạo ra một giai điệu hết sức vui tai mà cho đến ngày nay vẫn còn vương vấn trong ký ức của tôi.

Tôi đã có dịp đến Cusco, Machu Picchu nhiều lần, nhưng lần nào đến đây tâm tư tôi vẫn luôn luôn nghĩ về cao nguyên Lhasa một nơi chốn tôi nhận thấy rõ ràng sự bất dung của bạo tàn, của văn hóa thực dân xâm lược. Nhớ lại những người dân Tây Tạng đi chân đất, khoác những chiếc áo cũ sờn rách tôi gặp trên đường đi mà thấy thật buồn. Có lẽ Đức Đạt Lai Lạt Ma 14 đã nhìn thấy sự cách biệt đau lòng đó. Ở Cusco, Machu Picchu tôi học hỏi thêm rất nhiều về tín ngưỡng của dân tộc Inca. Họ không có nhiều thần thánh như các tín ngưỡng khác. Họ không dùng đến cả hàng ngàn thần linh để ngụ ý biện về nỗi khổ đời sống của họ ở trần thế.

Đến Tây Tạng, tôi vẫn mê nhất bầu trời ở trên hồ thiêng Yamdrok cao hơn 5,000 mét và bầu trời Base Camp tại chân núi Everest (khoảng 5,300 mét và cách Lhasa hơn 800 km) vì chỉ ở những nơi đó bầu trời mới cho người ta hít thở tự do. Ở độ cao này, tôi cảm thấy mệt hơn vì không khí loãng hơn nhiều nhưng sao tôi vẫn thấy dễ thở hơn ở Lhasa. Màu xanh thẫm của bầu trời, màu trắng bạch của mây, màu xanh lục cẩm thạch của nước, màu trắng tinh của đỉnh Everest. Những màu sắc đó đã cuốn hút tôi vào một không gian đẹp vô ngần, đẹp và chưa bao giờ đẹp như thế.

Trần Nguyên Thắng